19. 11. 2009

ID: 59141

Rozhodování odvolacího soudu

Z ustanovení § 213 o.s.ř. vyplývá odvolacímu soudu povinnost zajistit si pro změnu skutkového náhledu podklad, který je rovnocenný způsobu dokazování před soudem prvního stupně. Ohledně těch skutečností, o nichž má pochybnosti, je odvolací soud povinen zopakovat dokazování jako celek, popřípadě doplnit dokazování. Jestliže uvedeným způsobem nepostupuje, a přesto se od skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně odchýlí, trpí odvolací řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a je tím dán dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. a/ o.s.ř.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 33 Cdo 696/2008, ze dne 16.9.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně G. I. C., s. r. o., zastoupené advokátem, proti žalované M. S., zastoupené advokátem, o 840.000,- Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 3 pod sp. zn. 16 C 315/2006, o dovoláních žalobkyně a žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 21. 9. 2007, č.j. 18 Co 254/2007-114, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. 9. 2007, č.j. 18 Co 254/2007-114, se v části, jíž byl změněn rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 19. 3. 2007, č.j. 16 C 315/2006-79, tak, že se zamítá žaloba o zaplacení 250.000,- Kč s příslušenstvím, a ve výrocích o nákladech řízení ruší a věc se v tomto rozsahu vrací Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení. Dovolání žalované proti výroku rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 21. 9. 2007, č.j. 18 Co 254/2007-114, jímž byl potvrzen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 19. 3. 2007, č.j. 16 C 315/2006-79, se odmítá.

Z odůvodnění

Rozsudkem ze dne 19. 3. 2007, č.j. 16 C 315/2006-79, Obvodní soud pro Prahu 3 uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 250.000,- Kč s ročními úroky z prodlení ve výši 8,75% od 12. 10. 2005 do 31. 12. 2005, ve výši 9% od 1. 1. 2006 do 31. 12. 2006 (tj. 27.353,53 Kč) a od 1. 1. 2007 ve výši, která v každém jednotlivém kalendářním pololetí trvání prodlení odpovídá v procentech součtu čísla 7 a výše limitní sazby pro dvoutýdenní REPO operace České národní banky vyhlášené ve Věstníku ČNB a platné vždy k prvnímu dni příslušného kalendářního pololetí, nejdéle však do zaplacení jistiny pohledávky, to vše do tří dnů od právní moci rozsudku, a částku 590.000,- Kč s ročními úroky z prodlení ve výši 9,5% od 10. 11. 2006 do 31. 12. 2006 (tj. 2.732,87 Kč) a od 1. 1. 2007 ve výši, která v každém jednotlivém kalendářním pololetí trvání prodlení odpovídá v procentech součtu čísla 7 a výše limitní sazby pro dvoutýdenní REPO operace České národní banky vyhlášené ve Věstníku ČNB a platné vždy k prvnímu dni příslušného kalendářního pololetí, nejdéle však do zaplacení jistiny pohledávky, to vše do tří dnů od právní moci rozsudku. Žalobu o zaplacení úroků z prodlení ve výši 9,5 % ročně z částky 590.000,- Kč za den 9. 11. 2006 zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Žalobkyně má podle soudu prvního stupně nárok na odměnu ve výši 250.000,- Kč, protože obstarala žalované uzavření smlouvy o převodu vlastnictví k nemovitosti specifikované ve zprostředkovatelské smlouvě, a na úroky z prodlení z uvedené částky (§ 517 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku ve znění pozdějších předpisů, dále jen „obč. zák.“). Částka 590.000,- Kč představuje smluvní pokutu za to, že žalovaná neinformovala žalobkyni o uzavření smlouvy, o jejíž zprostředkování se žalobkyně postarala. I v části týkající se smluvní pokuty shledal soud prvního stupně zprostředkovatelskou smlouvu určitým právním úkonem, který se nepříčí dobrým mravům (§ 37 odst. 1, § 39 obč. zák.). Vyjma dne 9. 11. 2006, kdy byla žalované doručena

žaloba, jsou opodstatněny také úroky z prodlení z uvedené částky (§ 517 odst. 2 obč. zák.).

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 21. 9. 2007, č.j. 18 Co 254/2007-114, v odvoláním napadeném rozsahu rozhodnutí soudu prvního stupně změnil tak, že zamítl žalobu o zaplacení 250.000,- Kč s příslušenstvím, jinak je potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud vyšel ze zjištění, že žalobkyně sice vyvíjela činnost směřující k naplnění zprostředkovatelské smlouvy, ale zprostředkovávaná smlouva (o převodu vlastnictví bytové jednotky) přesto nebyla uzavřena v důsledku přičinění žalobkyně, neboť „její počínání … zmařila sama žalovaná.“ Není-li splněna podmínka „přičinění,“ nemá žalobkyně právo na odměnu. Pro případ takového porušení povinnosti žalovanou si účastnice sjednaly smluvní pokutu ve výši 10% z 5.900.000,- Kč, na niž má žalobkyně podle odvolacího soudu nárok.

Rozsudek odvolacího soudu napadly dovoláními obě účastnice.

Žalobkyně – posuzováno podle obsahu – dovoláním vytýká, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu ve znění pozdějších předpisů, dále též jen „o.s.ř.“). Odvolací soud, který podle odůvodnění svého rozhodnutí převzal skutkové závěry soudu prvního stupně, vycházel z toho, že uzavření smlouvy o převodu vlastnictví bytové jednotky nebylo výsledkem činnosti, k níž se žalobkyně zavázala ve zprostředkovatelské smlouvě. Tento skutkový závěr odvolací soud neopřel o žádný z provedených důkazů a nijak jej v rozsudku ani nezdůvodnil, přestože z důkazů provedených v řízení před soudem prvního stupně, zejména z výpovědi svědka J. K., učinil soud prvního stupně zjištění opačné. Důsledkem uvedené vady řízení je pak podle dovolatelky nesprávné právní posouzení otázky vzniku nároku na odměnu, jež byla zprostředkovatelskou smlouvou dohodnuta. Navrhla, aby dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu v jí napadené části, tj. v měnícím výroku věci samé, zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná – posuzováno podle obsahu – dovoláním namítá nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř.). Má zato, že s ohledem na „způsob jednání žalobkyně jako zprostředkovatele, zejména způsob předkládání návrhů smluv a způsob komunikace se zmocněncem žalobkyně,“ dále na změny při sjednávání ceny bytové jednotky a konečně i se zřetelem k výši sjednané smluvní pokuty měl odvolací soud dospět k závěru, že výkon práva (domáhat se jejího zaplacení) je v rozporu s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 obč. zák.); sjednání smluvní pokuty se totiž „dostalo do rozporu s původním záměrem žalované, a to možností koupit bytovou jednotku prostřednictvím žalobkyně.“ V souvislosti s tím upozorňuje dovolatelka i na to, že zprostředkovatelská smlouva byla uzavřena na dobu neurčitou, což je „nevýhodnou skutečností pro žalovanou“ odporující ustanovení § 774 obč. zák. a způsobující neplatnost smlouvy podle „§ 79 ObčZ.“ Navrhla, aby dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu v jí napadené části, tj. v potvrzujícím výroku věci samé, zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Ve vyjádřeních k dovoláním se žalobkyně i žalovaná ztotožnily se skutkovými a právními závěry, které odvolací soud přijal ve vztahu k těm meritorním výrokům, jež vyzněly v jejich úspěch.

Nejvyšší soud věc projednal podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 30. 6. 2009 (čl. II, bod 12. zákona č. 7/2009 Sb.).

Dovolání žalobkyně je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a/ o.s.ř. přípustné, neboť směřuje proti rozhodnutí, kterým odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně v (části) věci samé, a důvodné, protože řízení před odvolacím soudem je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/, § 242 odst. 3 o.s.ř.).

Podle ustanovení § 213 o.s.ř. není odvolací soud vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního

stupně (odstavec 1/). Odvolací soud může zopakovat dokazování, na základě kterého soud prvního stupně zjistil skutkový stav věci; dosud provedené důkazy zopakuje vždy, má-li za to, že je z nich možné dospět k jinému skutkovému zjištění, než které učinil soud prvního stupně (odstavec 2/). K provedeným důkazům, z nichž soud prvního stupně neučinil žádná skutková zjištění, odvolací soud při zjišťování skutkového stavu věci nepřihlédne, ledaže by je zopakoval; tyto důkazy je povinen zopakovat, jen jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, soud prvního stupně provedl jiné důkazy, z nichž při zjišťování skutkového stavu vycházel (odstavec 3/). Odvolací soud doplní dokazování o účastníky navržené důkazy, které dosud nebyly provedeny, ukazuje-li se to potřebné ke zjištění skutkového stavu věci; to neplatí jen tehdy, má-li být provedeno rozsáhlé doplnění dokazování a jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, dosud nebylo provedeno žádné nebo zcela nedostatečné dokazování (odstavec 4/).

Zásada, že odvolací soud není vázán skutkovým stavem zjištěným soudem prvního stupně, neznamená – zejména s přihlédnutím k zásadám přímosti a ústnosti – že by se mohl bez dalšího odchýlit od skutkového zjištění soudu prvního stupně, jež tento soud čerpal z výpovědí nebo přednesů účastníků řízení a svědků, popřípadě z jiných důkazů. Má-li odvolací soud zato, že na základě důkazů provedených soudem prvního stupně, jež byly podkladem pro zjištění skutkového stavu, lze dospět k jinému skutkovému zjištění, je nepřípustné, aby se odchýlil od hodnocení důkazů provedených soudem prvního stupně, aniž by je sám provedl a získal si tak rovnocenný podklad pro případné odlišné zhodnocení důkazů. Jinak řečeno, z ustanovení § 213 o.s.ř. vyplývá odvolacímu soudu povinnost zajistit si pro změnu skutkového náhledu podklad, který je rovnocenný způsobu dokazování před soudem prvního stupně. Ohledně těch skutečností, o nichž má pochybnosti, je odvolací soud povinen zopakovat dokazování jako celek, popřípadě doplnit dokazování. Jestliže uvedeným způsobem nepostupuje, a přesto se od skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně odchýlí, trpí odvolací řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a je tím dán dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. a/ o.s.ř.

Soud prvního stupně po provedeném dokazování vyšel z následujícího zjištění.

Žalobkyně a žalovaná uzavřely 23. 8. 2005 „smlouvu o zprostředkování koupě nemovitosti," jíž se žalobkyně (zprostředkovatelka) zavázala „vyvíjet činnost směřující k tomu, aby zájemce měl příležitost (možnost) uzavřít s třetí osobou … kupní smlouvu, popř. budoucí kupní smlouvu," jejímž předmětem byla specifikovaná bytová jednotka, a žalovaná (zájemkyně) se zavázala „uhradit odměnu zprostředkovateli dle této smlouvy." Zájemkyně se zavázala zaplatit zprostředkovatelce za její činnost odměnu ve výši 250.000,- Kč (čl. V smlouvy) a odměnu uhradit „v případě, že se dohodne s vlastníkem předmětné nemovitosti na uzavření kupní smlouvy (popř. budoucí kupní smlouvy) na předmětnou nemovitost" (čl. VI smlouvy). Splatnost odměny účastnice sjednaly „nejpozději v den uzavření kupní smlouvy (popř. budoucí kupní smlouvy)." Zprostředkovatelskou smlouvou (viz čl. VII) si účastnice rovněž sjednaly smluvní pokutu pro případ porušení povinnosti zájemkyně informovat zprostředkovatelku o tom, že kupní smlouva byla podepsána, a to ve výši 10% z částky 5.900.000,- Kč). Dne 13. 10. 2005 se žalobkyně a žalovaná dohodly „na ukončení koupě" bytové jednotky, a protože zprostředkovávaná smlouva nebyla uzavřena do 30. 9. 2005, vrátila žalobkyně žalované rezervační poplatek (300.000,- Kč). Smlouvu o převodu vlastnictví bytové jednotky, tedy kupní smlouvu, kterou měla žalobkyně zprostředkovat, žalovaná – aniž informovala žalobkyni – uzavřela s manžely K. (prodávajícími) dne 11. 10. 2005 a návrh na vklad vlastnického práva byl podán 12. 10. 2005 (a příslušným katastrálním úřadem povolen).

Soud prvního stupně skutkově uzavřel, že žalobkyně vyvíjela činnost směřující k tomu, aby zájemkyně měla příležitost uzavřít smlouvu, jíž by nabyla do vlastnictví bytovou jednotku, že v dané záležitosti aktivně jednala ve vztahu ke třetím osobám (vlastníkům předmětu prodeje) a že její snažení bylo korunováno úspěchem v podobě smlouvy z 11. 10. 2005, jejíž uzavření hodnotil jako faktické završení zprostředkovatelské smlouvy. Rozhodující pro tento závěr byly nejen časové a

věcné souvislosti spojené s uzavřením zprostředkovávané smlouvy poté, co byl žalované vrácen rezervační poplatek, ale zejména hodnocení výpovědi svědka J. K. Okolnost, že úvahou o dvou nezávislých (na odlišných skutkových základech založených) nárocích na tutéž odměnu vyplývajících jednak z článku V smlouvy (nárok na provizi za zprostředkovatelskou činnost), jednak z článku VI smlouvy (nárok na odměnu spojený s uzavřením zprostředkovávané smlouvy) soud prvního stupně pochybil, není v tomto směru podstatná. Obecně platí, že právo na odměnu (provizi) přísluší zprostředkovateli, jestliže zájemce uzavře se třetí osobou zprostředkovávanou smlouvu a jestliže tato smlouva byla uzavřena přičiněním zprostředkovatele, tj. v příčinné souvislosti s jeho činností, k níž se ve vztahu k zájemci zavázal (§ 774 obč. zák.). Není vyloučeno, aby si smluvní strany sjednaly co do vzniku nároku na odměnu režim odchylný, např. že povinnost zájemce poskytnout odměnu vznikne již zajištěním reálné a možné příležitosti k uzavření zprostředkovávané smlouvy (obstaráním příležitosti) bez ohledu na výsledek; takové ujednání však ze zprostředkovatelské smlouvy v daném případě nevyplývá. Vědomost (informovanost) žalobkyně o tom, že žalovaná uzavřela s manžely K. smlouvu o převodu vlastnictví bytové jednotky, na vznik práva na odměnu – na rozdíl od vzniku práva na zaplacení smluvní pokuty – nemá žádný vliv.

Odvolací soud, který při odvolacím jednání dne 21. 9. 2007 neprováděl žádné dokazování, uzavřel po skutkové stránce, že „počínání žalobkyně k naplnění zprostředkovatelské smlouvy zmařila žalovaná," a po právní strance, že smlouva z 11. 10. 2005 není výsledkem přičinění žalobkyně, která tak nárok na odměnu (provizi) nemá. Uvedené závěry nepředstavují odlišné právní posouzení skutkového stavu věci v podobě, kterou považoval soud prvního stupně za prokázanou, ale jde o odlišné skutkové zjištění, než jaké procesně regulérním způsobem učinil soud prvního stupně, a na jeho základě jiné právní hodnocení vzniku nároku na odměnu. Pokud se odvolací soud chtěl odchýlit od skutkových závěrů soudu prvního stupně stran příčinné souvislosti mezi zprostředkovatelskou činností žalobkyně a uzavřením smlouvy o převodu vlastnictví bytové jednotky, byl povinen důkazy, ze kterých soud prvního stupně vycházel, zopakovat, případně si provedením dalších důkazů zjednat rovnocenný podklad pro odlišné hodnocení těchto důkazů. Neučinil-li tak, zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o.s.ř.).

Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu v měnícím výroku věci samé (a v akcesorických nákladových výrocích) zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, odst. 3, věta první, o.s.ř.).

Dovolání žalované není přípustné.

Podle ustanovení § 236 odst. 1 o.s.ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Je-li napadeným rozhodnutím – jako v projednávaném případě – rozsudek odvolacího soudu, jímž byl ve věci samé potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, je dovolání přípustné za podmínek vymezených v § 237 odst. 1 písm. b/ nebo c/ o.s.ř. Protože použití ustanovení § 237 odst. 1 písm. b/ o.s.ř. je vyloučeno (rozsudku soudu prvního stupně nepředcházelo dřívější, odvolacím soudem zrušené, rozhodnutí téhož soudu), zbývá přípustnost dovolání vyvozovat již jen z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o.s.ř., které ji spojuje se závěrem dovolacího soudu, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. O takový případ jde zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o.s.ř.).

Dovolací přezkum předjímaný ustanovením § 237 odst. 1 písm. c/ o.s.ř. je předpokládán zásadně pro posouzení otázek právních, navíc otázek zásadního významu; dovolání lze tudíž odůvodnit jedině ustanovením § 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř., tj. tím, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném

právním posouzení věci. Tímto důvodem, kterým dovolatelka v projednávané věci správnost rozhodnutí poměřuje, je dovolací soud vázán (včetně jeho konkretizace) a pouze v jeho intencích posuzuje, zda rozhodnutí odvolacího soudu má skutečně zásadní právní význam (§ 242 odst. 3, věta první, o.s.ř.).

Žalovaná argumenty ve prospěch názoru, že napadené rozhodnutí (v potvrzujícím výroku) má po právní stránce zásadní význam, dovolacímu soudu nepřednesla, a ani hodnocením námitek obsažených v dovolání k závěru o splnění této podmínky dospět nelze. Otázka, kterou nabídla k přezkumu (platnost zprostředkovatelské smlouvy v části týkající se smluvní pokuty), je spjata s natolik jedinečnými (konkrétními) skutkovými okolnostmi, že potenciál významového přesahu do všeobecného (širšího) kontextu soudní praxe postrádá. K námitce týkající se doby, na kterou je zprostředkovatelská smlouva sjednána, je třeba zdůraznit, že každá ze stran může vypovědět smlouvu uzavřenou na dobu neurčitou v obecné výpovědní lhůtě, stanovené pro tyto případy ustanovením § 582 odst. 1 obč. zák., není-li výpovědní lhůta dohodnuta jinak.

Nejsou-li dány podmínky přípustnosti ani podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o.s.ř., Nejvyšší soud dovolání žalované proti potvrzujícímu výroku věci samé odmítl (§ 243b odst. 5, věta první, § 218 písm. c/ o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávné poučení
- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování